

(ก)

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “ การศึกษารูปแบบการเลี้ยงโค-กระบือที่เหมาะสมกับพื้นที่ป่าทาม ตำบลคอนแอนด์ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ” เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีประเด็นปัญหาหลักมาจากกรณีพื้นที่ทามแม่น้ำมูล ที่เป็นแหล่งเลี้ยงโค-กระบือ ที่สำคัญของชาวบ้าน ในตำบลคอนแอนด์ถูกน้ำท่วมซ้ำมาเป็นระยะเวลาหลายปี อันเนื่องจากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ กรณีการสร้างเขื่อนราษีไศล ที่อำเภอรามัญบุรี จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งทำให้พื้นที่ทามที่เป็นพื้นที่ทำเลในการเลี้ยงโค - กระบือที่อุดมสมบูรณ์ทั้งแหล่งน้ำ พรรณพืชอาหารชนิดที่เป็นทั้งอาหาร และสมุนไพรรักษาโรคโค-กระบือแบบพื้นบ้านที่สามารถอาศัยหล่อเลี้ยงชีวิตในช่วงที่น้ำมูลได้ลดลงตามธรรมชาติ และเป็นที่อยู่อาศัยในยามที่เจ้าของต้องลงไปทำมาหากินในพื้นที่ป่าทาม จากปัญหาดังกล่าวทำให้ชาวบ้านที่มีการเลี้ยงโค-กระบือเป็นจำนวนมากต้องประสบกับปัญหาในการเลี้ยงตามมา คือ ขาดพื้นที่ทำเลที่จะปล่อยเลี้ยงโค-กระบือจำนวนมากๆ รวมทั้งต้องลำบากในการไปหากินหญ้าในพื้นที่ต่างๆมาเป็นอาหารสำหรับโค-กระบือเกิดเป็นปัญหาข้อจำกัดของชาวบ้านมากขึ้นทั้งในเรื่อง อาหาร การสุขาภิบาลป้องกันโรค และเรื่องคอกหรือโรงเรือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงเป็นการค้นหารูปแบบวิธีการเลี้ยงโค-กระบือของชาวบ้าน ตำบลคอนแอนด์ บนพื้นฐานของปัญหาและข้อจำกัดในด้านอาหาร การสุขาภิบาลป้องกันโรค และการจัดการโรงเรือน(คอก) ที่มีความเหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางนำไปปฏิบัติของชาวตำบลคอนแอนด์ต่อไป

กระบวนการ วิธีการศึกษา ของโครงการวิจัยนี้ได้ใช้กระบวนการ วิธีการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และชาวบ้านผู้เลี้ยงโค-กระบือที่ประสบปัญหาพร้อมกัน มากันค้นหาหาปัญหาสาเหตุที่ชัดเจน โดยการร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลของสภาพพื้นที่ด้วยวิธีการเดินสำรวจ วาดแผนที่ ตั้งวงเสกกัน(ประชุมกลุ่มย่อย,จัดเวทีตรวจสอบข้อมูลกับชุมชน)เพื่อให้ได้ข้อมูลความเป็นมาปัญหาค้างๆที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงโค-กระบือ ก่อนที่จะนำข้อมูลมาสรุปวิเคราะห์กำหนดแนวทางออก และทดลองปฏิบัติการตามแนวทางที่กำหนดร่วมกัน

เมื่อผ่านกระบวนการศึกษาและปฏิบัติการร่วมกันกับชุมชน ทำให้ค้นพบทางออก ทางเลือกในการเลี้ยงโค-กระบือ ในด้านอาหารที่ต้องเพิ่มการจัดการในเรื่องอาหารหยาบ โดยในแต่ละครอบครัวควรจะต้องมีแปลงหญ้าที่ปลูกตามหัวไร่ปลายนาสำหรับเป็นอาหารในช่วงฤดูกลาน้ำหลาก และในช่วงการทำนา ประกอบกับต้องเร่งการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าทามให้มีความสมบูรณ์กลับมาโดยเร็ว ซึ่งจะทำให้พืชที่เป็นอาหาร และสมุนไพรรักษาโรคมีความสมบูรณ์ตามมาด้วย นอกจากนี้สมุนไพรชนิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์โรคสัตว์ในปัจจุบันก็ควรเร่งการฟื้นฟู ขยายผลให้เกิดการใช้อย่างแพร่

หลาย ส่วนคอกหรือโรงเรือนควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับวิธีการเลี้ยงในปัจจุบัน ที่ส่วนใหญ่จะนำมา ขังคอกในชุมชน พื้นคอกควรจะแห้งทำให้โค-กระบือนอนหลับสบาย ตัวโครงสร้างสูงโปร่งแสงแดด สามารถส่องถึงพื้นได้เพื่อป้องกันการเกิดโรค และมีรางน้ำวางอาหารหยายสำหรับโค-กระบือในช่วงที่ ต้องขังคอก

จากกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเกิดขึ้น คือ ชาวบ้านหันมาให้ความสนใจ และความสำคัญในการจัดการการเลี้ยงมากขึ้น โดยเห็นได้ว่าจากส่วนใหญ่ จะมีการเตรียมแปลงหญ้าไว้เป็นอาหารในหัวไร่ปลายนาของตนเอง ผู้ที่เลิกเลี้ยงไปแล้วก็หันกลับมา เลี้ยงใหม่มีความใส่ใจมากขึ้น เกิดการรวมกลุ่มกันเป็น กลุ่มผู้เลี้ยงโค-กระบือตำบลคอนแวนต์ ทางหน่วย งานสนับสนุนในพื้นที่ เช่น ปศุสัตว์อำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลก็ให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณสำหรับจัดซื้อเมล็ดพันธุ์หญ้า รวมถึงการให้ความรู้ และเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการเลี้ยง โค-กระบือ เช่น เครื่องอัดฟาง ให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงโค-กระบือตำบลคอนแวนต์เป็นผู้ดูแล และให้บริการ สมาชิก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเลี้ยงโค - กระบือ อย่างต่อเนื่อง